

2. Олешко А. А., Будякова О. Ю. Європейські знання для сталої біоекономіки в Україні: навч. посіб. Київ: КНУТД, 2024. 156 с.

3. Priority action plan for enhanced implementation of the EU-Ukraine DCFTA in 2023-2024.

Токарчук Ольга Володимирівна,
провідний науковий співробітник
відділу публічно-правових досліджень
Інституту правотворчості та
науково-правових експертиз НАН України
доктор юридичних наук, професор (м. Київ)

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ В СИСТЕМІ НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасному суспільстві принцип соціальної справедливості набув нового значення і покликаний відігравати важливу роль у підтримці вразливих груп населення. У житті кожної людини є цінності, які не тільки з народження завжди з нею, але й, безперечно, займають центральне місце в її світогляді, сприяють розумінню сутності соціальних процесів та впливають на її розвиток. Такою цінністю є справедливість.

Розуміння поняття «справедливості» не є узвичаєним. Здебільшого воно обумовлене стійкістю правової системи, досконалих законів, єдності волі представників влади та громадян. Соціальна справедливість – це соціально-психологічне сприйняття засад і форм організації суспільства, що відповідає прагненням громадян і соціальних груп, тобто узагальнена моральна оцінка суспільних відносин.

Справедливість – це той еталон, та міра, якою належить вимірювати всі державні нормативно-правові акти. Органи державної влади повинні приймати суспільно вагомі рішення з метою реалізації інтересів більшості громадян, тобто прагнень народу, національних і державницьких інтересів [1, с. 37]. Важливими в даному контексті є оцінка і розрахунок стану здійснення економічних та політико-правових реформ, рівня правової культури народу, прикметних якостей громадянського суспільства та правової, соціальної держави [2, с. 38].

Соціальна справедливість є узагальненою моральною оцінкою суспільних відносин. Це один з основних загальнолюдських соціальних ідеалів, конкретне усвідомлення і зміст якого еволюціонувало впродовж історії. Здебільшого соціальну справедливість співвідносять із соціальною рівністю, де соціальна справедливість визначається як критерій рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві. Механізми такого розподілу неоднаково трактуються послідовниками різних політико-правових доктрин [3, с. 105].

На нашу думку, представники українського суспільства володіють надзвичайним потенціалом, і кожен український громадянин здійснює свій вклад у створення національного багатства держави. Справедливий закон уможлиблює реалізацію рівної свободи, але наявність однакових можливостей не гарантує однаковий результат, тому розподіл соціальних цінностей повинен відбуватися відповідно до здібностей і заслуг кожного. Однак, доречно наголосити на цінності й корисності простих форм праці та справедливої винагороди за цю працю. Суспільство майбутнього повинно надавати пріоритетного значення чесній праці. Соціальна справедливість вимагає більш глибокого осмислення загальнолюдських цінностей відповідно до нових суспільних реалій.

Варто погодитися з думкою В. Шакуна, що громадянин і держава повинні перебувати в збалансованих відносинах на основі поваги взаємних

прав і відповідальності, гуманізму й справедливості, без свавілля чиновника чи приватної особи [1, с. 48].

Вбачається, що свободу неможливо реалізувати за обставин, коли доходи забезпечують банальне виживання. За посередництва власне національної ідеології є здатність донести до громадської свідомості національну доктрину соціальної справедливості. Мається на увазі аргументація нового порядку, його ключових засад і прикметних якостей. До тих пір, поки така доктрина не буде сприйнята ключовими соціальними групами як реальність, така що відповідає їхнім інтересам, не варто очікувати тривалих позитивних змін у соціальній сфері. Для цього необхідна ефективна і грамотна ідеологічна підтримка реформ, що впроваджуються, реалізація заходів з формування економічного мислення та ринкової психології в поведінці суб'єктів, подолання пануючого сприйняття «держави як фонду благодійництва».

Більш справедливий розподіл доходів, що проявляється зокрема через зниження бідності, є вагомим стимулом як матеріальним, так і психологічним щодо розширення участі всіх верств населення в економічному розвитку. В той час як посилення несправедливості і масштабна бідність загрожують стати деструктивною силою щодо економічного прогресу, провокувати соціальну напруженість і викликати протидію перетворенням з боку тих, хто втратив надію на покращення власної долі [1, с. 42].

Так, О. Гусар справедливо зазначає, що адекватне, однозначне розуміння та правозастосування принципу соціальної справедливості органами публічної влади під час здійсненні своїх повноважень вплине на якість прийняття управлінських рішень, на стан забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян, реалізації їх гарантій. Норми національного законодавства повинні відображати соціальні потреби [4, с. 78].

Політична справедливість все ще перебуває в процесі розвитку. Її зріла форма пов'язана з розвитком політичної свободи та демократичних

інститутів і залежить від розширення сфери справедливості. Водночас, певна єдність економіки і політики характеризується суворим визначенням змісту справедливості [5]. Утвердження принципів соціальної справедливості в суспільстві означає справедливий розподіл діяльності, доходів, праці, соціальних благ, тобто влади, можливостей і прав, розподіл винагород, інформації, культурних цінностей, визнання, стандартів і якості життя.

Найважливішим показником соціальної справедливості суспільства є характер соціальних відносин. Напрямок розвитку соціальних відносин може бути спрямований на посилення нерівності, що призводить до домінування одних соціальних груп і підпорядкування інших, що, в свою чергу, посилює соціальну напруженість. Або ж він може бути спрямований в інший бік, коли статус соціальних груп розкладається, створюється соціальне перемир'я і суспільний розвиток набуває сталого і прогресивного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шакун В.І. Несправедлива справедливість. Громадянське суспільство та права держава: виклики сьогодення: монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Л.Ф. Купіної, В.І. Шакуна. Київ: Алерта, 2023. С. 31-57.
2. Сокурєнко В. Соціальна справедливість як державобудівничий принцип. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2001. № 3. С. 35-45.
3. Гринєнко А.М. Соціальна справедливість як ключовий принцип у реалізації соціальної політики держави Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Педагогіка. 2009. Т. 112, Вип. 99. С. 104-107.
4. Гусар О.А. Принцип соціальної справедливості в діяльності органів публічної влади щодо збереження національного багатства в повоєнному відновленні України. *Нове українське право*. 2024. Вип. 2. С. 74–79.

5. Мінченко Р.М. Принцип справедливості як основний критерій взаємодії особистості та державної влади. *Актуальні проблеми політики*. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. 42. С. 21-26.

Шевчук Олександр Володимирович,

асистент кафедри приватного та публічного права

Київський національний університет

технологій та дизайну (м. Київ)

Науковий керівник – к.ю.н. Коваль О.М.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У ЗАСТОСУВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧАСНИКАМИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) поступово проникає в різні сфери нашого життя, від медицини до фінансових послуг. Однією з найбільш перспективних і водночас суперечливих областей, де ШІ починає відігравати важливу роль, є правосуддя. Інтеграція штучного інтелекту в судові процеси має потенціал кардинально змінити традиційні методи ведення справ, забезпечуючи нові можливості для підвищення швидкості, точності та ефективності правосуддя.

В свою чергу важливим є розуміння рамок використання даної технології не лише в суцільно практичній площині, а й з розуміння професійної етики сторін у виборі видів використання штучного інтелекту у судовому процесі. Адже питання професійної етики сторін учасників судового процесу попередньо не досліджувалась.

Попередньо, доцільність та перспективи використання даної технології у судовому процесі обґрунтували у своїх статтях Демура М.І.[1] та Склярєнко І.В.[2] У своїх статтях автори вбачають, що в близькій перспективі ми побачимо застосування даної технології у наступних аспектах судового процесу: автоматизація рутинних та повторюваних процесів у